

Het studiehuis

Op 11 oktober is het studiehuis – of wat daar nog van over was – ten grave gedragen. Op die dag stuurde minister Van der Hoeven het evaluatierapport ‘Zeven jaar Tweede Fase, een balans’ naar de Tweede Kamer. Uit dit rapport blijkt dat het studiehuis de aansluiting van het havo en vwo op het hoger en wetenschappelijk onderwijs op een aantal aspecten ernstig heeft verslechterd. Eerstejaars studenten beschikken bijvoorbeeld over minder vakken-kennis dan hun voorgangers van voor de tweede fase.

Het studiehuis is in 1999 algemeen in Nederland ingevoerd, vooral om tot een betere aansluiting op het hoger onderwijs te komen. Leerlingen konden niet meer vrij hun vakkenpakket samenstellen, maar moesten een keuze maken uit vier samenhangende profielen. Zelfstandig leren werd het motto en ‘leren leren’ werd een doel op zich. Vaardigheden voerden de boventoon en kennis werd, als middel om deze vaardigheden te ondersteunen, een minder belangrijke rol toebedeeld.

Niemand zal ontkennen dat de tweede fase en het studiehuis ook hun positieve kanten hebben gehad. Leerlingen worden minder aan het handje genomen en worden in toenemende mate verantwoordelijk gemaakt voor hun eigen leerproces. Er wordt meer van hun zelfstandigheid verwacht en ze krijgen meer inzicht in vaardigheden die ook in het hoger onderwijs goed van pas komen.

Toch voelden veel docenten vooraf al aan dat het de verkeerde kant op zou kunnen gaan. Afgezien nog van de administratieve rompslomp – handelingsdelen afvinken, sluis tellen en oneindige stapels werkstukken nakijken – bestond vanaf het begin al de angst dat kennis het kind van de rekening zou worden. Onderwijsvernieuwingen hebben namelijk de neiging om door te slaan; de gulden middenweg is in onderwijsland zeker géén clichébeeld. In het vreemdetalenonderwijs betekende dit bijvoorbeeld – in de meest extreme vorm – een ban op het grammaticaalonderwijs, een reductie in woordenschatverwerving en communicatief onderwijs geïnterpreteerd als ‘als de boodschap maar overkomt’. Aan ‘leren leren’ kwam de gemiddelde docent maar weinig toe; er was immers weinig overgebleven om te leren.

Nu, zes jaar later, worden de gevolgen pas goed duidelijk. Alhoewel studenten zich zelf beter voorbereid

voelen op het hoger onderwijs, blijkt dit niet uit reacties van hun studieleiders. Opleiders in het hbo en wo vinden massaal dat de vakinhoudelijke kennis is verslechterd. Zo vindt 78% van de studieleiders heao dat de kennis van hun eerstejaars ernstig tekortschiet. Op de universiteiten is het niet veel beter. Gemiddeld klaagt tussen de 60 en 70 procent van de opleiders dat de aansluiting op het hoger onderwijs is verslechterd.

Ook de taalbeheersing Nederlands heeft eraan moeten geloven. De rechtenfaculteit van de Radboud Universiteit Nijmegen heeft zelfs een extra collegereeks in het leven geroepen om de schrijfvaardigheid van de toekomstige juristen op te vijzelen. En vreemdetalenstudies klagen dat studenten het grammaticale referentiekader missen om goed aan te kunnen sluiten bij de eerstejaarscolleges.

Het vreemde is nu – of is het juist typerend? – dat er toch doorgegaan wordt op de ingeslagen weg, alsof er niets geleerd is. De nieuwe onderbouw staat alweer voor de deur; handelingsdelen en werkstukken worden omgedoopt tot projectmatig onderwijs en het verwerven van basiskennis moet weer een stapje opzij doen. Ook het hbo bezondigt zich hieraan. Daar wordt het studiehuis competentiegericht leren genoemd, worden alle werkstukken in een portfolio gestopt en over vakinhoudelijke kennis mag geen tentamen meer worden afgenomen. In plaats van toetsen komen er *assessments* en summatieve competentiebeoordelingsmomenten...

De Volkskrant maakte naar aanleiding van dit alles op 19 oktober (‘Student niet wijzer van studiehuis’) een rondje langs opleiders uit het hoger onderwijs. De enige die iets positiefs kon zeggen over de nieuwe generaties eerstejaars, was de voorzitter van het Instituut voor Bewegingsstudies. Dit onderdeel van de Hogeschool Utrecht ging op het moment dat de eerste ‘studiehuisers’ binnenkwamen, over op het competentiegericht leren en is erg enthousiast over het studiehuis. Zou het toeval zijn?

Johan Graus
Hoofdredacteur